

קובץ תורני

זכור לאברהם

יר"ל ע"י
בית מדרש ישיבת אליהו
שלוחת מכון ירושלים
חולון

העורך
הרב אביגדור ברגר

שנת ועשה חסר עם אדרני אברהם
(תנש"א לפ"ק)

רב יצחק רצabi

מח"ס שווית עלות יצחק ועוד
בניבריך

חידושים והגבות מרבני תימן סביב השלחן ערוך ופי' שתלי זיתים

אינה השירות לידי שני ספרים בכתיבת יד ש"ע או"ח עם הירוש שתלי זיתים למהרד"ס, ושושנת המלך ורבי הזובב, (ובאחד מהם גם יורה דעה עם ראשי בשמות) שנליונותיהם עטורים בהגבות והערות למקצת מהכתמי תימן בעית צנעה, בדורות שלפנינו, הראשון הוא הרה"ג יהיא בר' שלם קורח זצ"ל (ונכללו בו הנחות שמצוּא בכתבי הרה"ג מהר"ר שלמה עמר זצ"ל, מחבר שתיז על אבزادהעוזר) והשני הרה"ג חיים יעיש גמל זצ"ל, דרך כלל לא העתקתי לכאנן אלא העניינים שיש בהם חידוש, וכן הופתוי מה שמצוּא שייך לו בכתבי הרה"ג מהר"ר חיים קורח זצ"ל. ערכתי הכל לפי סדר השלחן ערוך כדי לזכות בהן את הרבים, וכוכותם לעמוד לנו ולכל ישראל.

הגבות הריש"ק הן הטסומנות באות או יב' יג' יז' כא נג' כד' כה' כה' כת' ל' לא' לב' לנ' לח' טל' ממא מב'מו. הגבות הרה"ג הן אות ב' ג' ד' ז' ח' ט' י' א' טו' יט' כ' כו' כו' כה' לד' ל' ז' מד' מה. והגבות הרה"ק ה' ט' טו' יח' ככ' לא' לה' לו' לו' מג' מו'.

עיפוי שיש מקום להוספה ולכאר, להעיר ולדון בדבריהם כדרך של תורה, מ"מ לא נכסתי לוזה, כי עיקר מנמותו שתה הייתה להיות דבריהם לנו למשמרת ולמושרת עיון לעת מצוא. ורק במקצת מקומות הופתוי בפניהם איזה ציונים והערות בתוך סוגרים מרובעים, וחמתמי עליהם שמי יב'ן, דהינו יצחק בין נסים.

א) מותר להתר ציציות מטלית זה וליתنم בטלית אחר וכו' ודוקא בטלית של בר חיובא וכו' (ש"ע סימן ט"ו ס"א). אפילו אינו חייב אלא מדרבנן לא יתרין להניחם בטלית שהייב מדאוריתא (שת"ז סק"ג בשם ע"ת). נ"ב, עיין בה"ט שכח שדברי הע"ת מגומגים. אמנם בספר ע"ת שלפני מוגה בכתבי זוזל, אפשר שיש ט"ס זצ"ל וככ' בטלית שהייב מדאוריתא.
ב) שת"ז סימן כ"ה סס"ק כ'. אם חבירו מניה תש"ר ומברך עליו כגון שאין לו ש"י, ומכוון להוציאו וגם הוא מכוען לצאת, יכול לענות קו"ק, שאין כאן חשש ברכה שאינה צריכה (נ"ל). נ"ב, פירוש כגון שהתחילה לבוש ש"י ושם הש"ץ שמתחיל סדר קדושה או קדיש, ובא חבירו שאין לו אלא ש"ר, ורמזו זהה שכבר לבש תפלה ש"י שיענה קו"ק והוא יפטר אותו بما שمبرך על תפלה ש"ר, דיכول זה לענות קו"ק כיון שאינו מוציא אח"כ ברכה מפיו, ושאין כאן חשש ברכה שא"צ, דהיינו אם הוא חייב לחזור ולברך הרי שמע ממי שמכוען להוציאו, ואם לאו הרי לא הוציא ברכה מפיו, וש"ד.

ג) ש"ע סימן נ"א ס"ד. צריך ליזהר מלהפסיק בדייבור משיתחיל ברוך שאמר עד סוף ח"י. נ"ב, ולענין ברכת ציצית ותפילין שם נזדמן לו בפסקוי דזמרה שمبرך עליהם, שאין הפסיק בזה אסור אלא בק"ש ותפלה. תשוכות ר"מ במז"ל סי' קמ"ד.

ד) שם. נ"ב, לענין ברכות ההנאה בתוך הזמירות, הביאו הבא"ט סי' תצ"ד שבו נהגים

בעצתה לחלק מני בשמות בזמירות, ונחלקו על הברכה, והח"י מתיר לברך בזמירות. ע"כ ירא שמים אם הוצרך להפסיק ולברך כגון אם צמא ולא יוכל לפתח פיו, יאמר תחלה וסוף הפסוקים שבסוף הזמירות, ואז יוכל להפסיק ולברך על הקאהוי, וזה מותר לכ"ע (ח"ג) וזאת שו"ת דברי חכמים להרשי"ה סימן כ"ד. יב"ז].

ה) סימן ס"א בהג"ה בס"ב. יש ליזהר שלא לענות על שום ברכה ב' פעמים אמן, ע"ש. והג"ה זו העלה אותה השת"ז. וצ"ע, דהורי הב"י כתוב על דברי אהל מועד, דהוא מאירה דהग"ה זו, דין קפidea כי אמר אמן תרי זמני.

ו) מי שיש לו חולין הטהורים וחוב ממנעו דם תמיד, ואגב הדם יוצא ממנעו ליה שורה מעופשת ויש לו ריח רע, אסור בכלל דבר שבקדושה כל זמן שליה שורה שותת ממנעו*. ואם אין ריח רע, אם הדם או הלילה יוצא דרך דחיה בסירוגין, הוא מן המעי ויש לו תקנה ברוחצת מקום הזוhma**. ואם שותת ויורד תדריר עצמו, אז הוא מפני הטבעת ואין לו תקנה*** (שת"ז סימן ע"ז סק"י בשם מ"א בשם רדב"ז).

ג"ב:

* שדרינו מצואה ולא מהני בזה מה שרווח במקומו, כיוון שהיו שותתים על בגדיו ועל ברכיו (יד אפרים).

** ואעפ"י שכבר שתה על בגדיו ועל ברכיו, מ"מ כיוון שאין בו ריח רע רק משומ שיש בו קצת צחוצחי צואה, אין זה מעכבר, רק רוחץ במקום הזוhma דהינו בפי הטבעת דלא להו צואה במקומה (שם).

*** כלל דהו כדם מכתו ודם מגפתו כיוון שאין בו ריח רע (שם). ואפי' בשעה ששותת ויורד מותר (רדב"ז סי' ט"ו). והרב מחייב השקלה כתוב דא"ל תקנה אע"ג שאין ריח כדין צואה, ע"כ. ואפשר שלא הגיעו לידי תשוכות רדב"ז לעין במקור הדין. ולכנן העיקר כמו שהגהתי שם ה' יד אפרים וכן הוא ברדב"ז.

ז) שם סימן קמ"ז ס"א. אסור לאחוז ס"ת ערום וכו'. ג"ב, שמעתי שם האר"י על איסור אחיזת ס"ת ערום, הינו דוקא אם אוחזו בשעת קריאה, אבל אם הוא גוללו או מגביהו [אינו מדויק]. עיין מה שכתבתי בס"ד בבארות יצחק הלכות קס"ת סק"ד. יב"ז] אין בכך כלום, שאי אפשר בלי אחיזה. שער הכוונות.

ח) ש"ע סימן רל"ד ס"א. אין לומר.Arshi שקדם מנהה אלא כשייש מניין כב"ה כדי שיאמרו עליו הקדיש וכו'. ג"ב, יש שרצוי ללמידה מכאן שאין לומר קדיש אלא א"כ אמרו Arshi בעשרה. ואין כן דעת הפוסקים, אלא דלקתחלתה אין לו להתחיל Arshi אלא במנין, כדי שלא להפסיק בין Arshi לקדיש. אבל אם ארע שאמרו אותו ביחיד, אומרים קדיש. דלא גרע משאר לימוד שם למד ביחיד ותclf באו עשרה שאומרים קדיש. ועין ט"ז סימן נ"ה.

ט) שושנת המלך סימן רל"ד. קהל שהתפללו מנהה וערבית והשלימו ועדין יום הוא וכו' ובא אחד או יותר שעדיין לא התפללו מנהה וכו' אינם יכולים להצטרף עליהם מאותם שכבר התפללו ערבית וכו'. ג"ב, ועין בתשובות של בכ"נ של הר"ר יחיא הלוי זצ"ל, שכתב שם החכם י"ק ז"ל תשובה על זה, והביא כמה ראות ברורות שיכולים אותם שכבר התפללו ערבית להצטרף עם אלו, היפך דברי מהרי"ץ ז"ל, קחנו ממש. ח"ג. ודברי מהרי"ץ ז"ל הם עיקר. [התיבות האחרוניות נר' כתוב אחר. יב"ז].

ט*) [לסימן רס"ח]. אם ארע בליל שבת כשה היחיד עדין לא סיים תפלו, וכשהגיע לאלהי

נוצר התחילה הצבור לומר וכילו, אם יכול להפסיק ולומר עליהם, או לאו. ווג"כ האם יכול לאמר ביחיד אחר שס"י חפלתו. אה"ט (אמר המחבר), נראה דאיינו יכול להפסיק באלה נוצר אלא לקדיש ולקדושה ולבוכו, לפי שדין אלה נוצר כדין ק"ש. כמו"ש בש"ע אה"ט סימן קכ"ב ס"א. [עיין ענפי חיים, והבאתיו בבארות יצחק הלכות חפלה ס"ק מ"א. ובשו"ת לבושי מר讚 כי תליתה אה"ח סימן כ"ז. יב"ז]. ולענין אם יכול לאמרו ביחיד, נראה מילשון מר"ז בסימן רס"ח ובב"י והטור דיכל היהיך לאמרו. והשת"ז העלה דברי הט"ז שאין היחיד יכול לאמרו, משומ עדות, ואין עדות ביחיד עכ"ל. ויש מקשים על זה, Mai Shana כאשרומו בביתו להוציא הנשים, דגופן של נשים פסולין לעדות. ואני הצעיר, אפשר לומר דיאמרנו היחיד דרך קרייה בטעמי, לא דרך חפלה.

ש"ע סימן רע"ז ס"א. נר שמנוח אחורי הדלת אסור לפתח הדלת כדרךו וכו'. וכותב ע"ז השת"ז סק"א, לעד"ז שצ"ל כנגדו, והוא מילשון הטור. ומירiy שהדלת עשוי שתי דלתות, והנרת מונח אחורי הדלת שאינו פתוח וקרוב לו, ובענין זה הוא נגד פתיחת הדלת העשויה פתוחה ולנעול. בזה קאמר אסור לפתח כנגדו, כנ"ל. והרב מ"א כתוב דרך אחרת ע"ש, ומה שנלע"ד כתבתי. נ"ב, נ"ל אני הצעיר ליישב את ישר ובעני ה' יכשר, על עניין נר שמנוח אחורי הדלת שבסעיף א', שהגירסה תהיה על מקומה כדרךו, ולא נצטרך לדוחק לפרש פירושים שונים בכך לעקוור הגירסה הנכונה ממוקמה, שכמה נדחים חכמים ז"ל בכל מקום לצד איזה צדודAuf"י שהוא חולש, בכך לקיים הגירסה העיקרית. שאם הראשונים מלאכים אלו כבני אדם, אין נשא ראש נגדם לעקוור גירסה ולבנות לנו גירסה אחרת מסברת הראש, בדבר שהוא ברור שהגירסה חזקה לא יפול עליה שום קושי. אדרבא אחר המחלוקת מעכ"ת מ"ז רוד זיע"א שתורה ניתנה לכל ישראל וללטוד אני צריך, שגירסתו כנגדו היא קשה עד למאד, וכי אסור אותו בביתו שלא יצא כלל חוצה, והרי הוא צריך ליכנס ולצאת לכל צרכיו, והיין עונגע שבת. אלא ע"כ כך היא הגירסה כדרךו, רהינו שלא יפתח כל הפתח כנהוג ויכנס בצדו והרוח תיכנס בצד השני ויכבה הנר, שהוא אסור. אלא לא יפתח הפתח אלא כדי עובי גופו מצומצם בכך שלא ישאר ריחון בנתאים שהיכנס בו הרוח, ע"כ. זה מה שנראה לע"ד החלואה, וא"ש ההיב"ב. חי"ג [וזאת שגתי, ה' הטוב יכפר בעדי. חיים יعيش גמל].

יא) השת"ז סי' שכ"א ס"ק כ"ג. נ"ב, מכאן נראה דלא בעין שנייה לאוכל עצמו, וכן שנוהגים בדרך קלילות וגוחים בלי שום שינוי. ואם הלכה רופפת פוק חזי מע"ד.

יב) [לסימן תכ"ב סעיף ד']. נ"ב, ולהרמב"ם מותר להפסיק בין הפרקים אף לדבר הרשות בימים שגומرين, ובימים שאין גומرين אף באמצע הפרק יכול להפסיק, וכמ"ש (וכמו שפירש) דבריו היה ז"ל.

יג) ואם מצא חמץ בפסח וכבר ביטל לא יברך (שת"ז סי' תל"ה סק"ב). נ"ב, ע"ל סי' חמ"ז שכתב בשם מ"א שצורך לבורך. וי"ל כיון שראה למ"א כאן שהניח הדבר בצד"ע, וראה לט"ז שכתב כן, העתיק לשונו. ובסימן חמ"ז ראה למ"א שחזור לשפט הדבר, העתיק לשונו. ולעולם דעתו למחוק זה הלשון, ודורך (מחטיבת-יד מ"ז סלימאן עמר יצ"ו).

יד) מייהו סינון בעיני שלא יבא לאכול מן החמצן. ואעפ"י שאפשר שייעבור דרך הסינוןacha פידור דק, כיון שאינו ניכר בטל, דאפיי בפסח מהני סינון. נ"ל (שת"ז סימן חמ"ז ס"ק י"ט). נ"ב, ר"ל ואם נמצא פירורין ע"ג הבנד אסור. שהרי נתנו טעם בפסח והו במשהו. ואם לא

בעצת חלך מני בשמות בזמירות, ונחלקו על הברכה, והח"י מתיר לברך בזמירות. ע"כ ירא שמים אם הוצרך להפסיק ולברך כגון אם צמא ולא יוכל לפתח פיו, יאמר תחולת וسوف הפסוקים שבסוף הזמירות, ואוז יוכל להפסיק ולברך על הקאהוי, וזה מותר לכ"ע (ח"ג) [ועיין שותת דברי חכמים להרשיה סימן כ"ד. יב"ז].

ה) סימן ס"א בהג"ה בס"ב. יש ליזהר שלא לענות על שום ברכה ב' פעמים Amen, ע"ש. והג"ה זו העלה אותה השת"ז. וצ"ע, דהרי הב"י כתוב על דברי אهل מועד, דהוא מאירה דהग"ה זו, אכן קפidea כי אמר Amen תורי זמני.

ו) מי שיש לו חולין הטחוורים זוב ממנו דם תמיד, ואגב הדם יוצא ממנו ליהה שרואה מעופשת ויש לו ריח רע, אסור בכלל דבר שבקדושה כל זמן שליחת שרואה שותת ממנו*. ואם אין ריח רע, אם הדם או הליחה יצא דרך דחיה בסירוגין, הרי מן המעי ויש לו תקנה ברוחצת מקום הזוומה**. ואם שותת יוודד תדריר עצמו, אז הווי מפני הטבעת ואין לו תקנה*** (שת"ז סימן ע"ז סק"י בשם מ"א בשם רדב"ז).

נ"ב:

* שדין מצואה ולא מהני בזה מה שרוחץ במקומו, כיוון שהיו שותתים על בגדיו ועל ברכיו (יד אפרים).

** ואעפ"י שכבר שתה על בגדיו ועל ברכיו, מ"מ כין שאין בו ריח רע רק ממשום שיש בו קצת צחוצחי צואה, אין זה מעכב, רק רוחץ במקום הזוומה דהינו בפי הטבעת דלא להו צואה במקומה (שם).

*** כלל הדמי כדם מכתו ודם מגפתו כין שאין בו ריח רע (שם). ואפי' בשעה ששותת יוודד מותר (רדב"ז ס"י שט"ז). והרב מחזית השקלה כתוב דא"ל תקנה ע"ג שאין ריח כדין צואה, ע"כ. ואפשר שלא הגיעו לידי תשוכות רדב"ז לעיין במקור הדין. ולכן העיקר כמו שהגהתי שם ה' יד אפרים וכן הוא ברדב"ז.

ז) שם סימן קמ"ז ס"א. אסור לאחזר ס"ת ערום וכור. נ"ב, שמעתי שם האר"י על איסור אחיזת ס"ת ערום, הינו דוקא אם אוחזו בשעה קרייה, אבל אם הוא גוללו או מגביהו [אינו מדויק]. עיין מה שכתבתי בס"ד בбарות יצחק הלכות קס"ת סק"ד. יב"ז] אין בכך כלום, שא"י אפשר בלי אחיזה. שער הכוונות.

ח) ש"ע סימן רל"ד ס"א. אין לומר אשרי שקדוט מנהה אלא כיש מנין בב"ה כדי שיאמרו עליו הקדיש וכור. נ"ב, יש שרצו ללמידה מכאן שאין לומר קדיש אלא א"כ אמרו אשרי בעשרה. ואין כן דעת הפוסקים, אלא דלקחה אין לו להתחיל אשרי אלא במנין, כדי שלא להפסיק בין אשרי לקדיש. אבל אם אידע שאמרו אותו ביחיד, אומרים קדיש. דלא גרע משאר לימוד שם למד ביחיד ותקף באו עשרה שאומרים קדיש. ועיין ט"ז סימן נ"ה. ט) שושנת המלך סימן רל"ד. קהל שהחפלו מנהה וערבית והשלימו ועדין יום הוא וכור ובא אחד או יותר שעדיין לא התפללו מנהה וכור אינם יכולים להצטרף עמם מאותם שכבר התפללו ערבית וכור. נ"ב, ועיין בתשובות של בהכ"ג של הר"ר יחיא הלוי זצ"ל, שכטב שם החכם י"ק ז"ל תשובה על זה, והביא כמה ראיות ברורות שיכולים אותם שכבר התפללו ערבית להצטרף עם אלו, היפך דברי מהר"ץ ז"ל, קחנו ממש. ח"ג. ודברי מהר"ץ ז"ל הם עיקר. [התיבות האחרונות נר' כתוב אחר. יב"ז].

ט*) [ולסימן רס"ח]. אם אידע בלילה שבת כשהיחיד עדין לא סיים חפתונו, וכשהגיע לאלהי

נוצר התחילה הצבור לומר וכילו, אם יכול להפסיק ולומר עליהם, או לאו. וב"כ האם יכול לאמרו ביחיד אחר שסימן חפלתו. אה"מ (אמר המחבר), נראה דאיינו יכול להפסיק באלה נוצר אלא לקדיש ולקדושה ולברכו, לפי שדין אלהי נוצר כדין ק"ש, כמו"ש בש"ע א"ח סימן קכ"ב ס"א. עיין ענף חיים, והבאתיו בבארות יצחק הלכות חפלה ס"ק מ"א. ובשו"ת לבושי מרודי תליתאה או"ח סימן כ"ז. יב"ז]. ולענין אם יכול לאמרו ביחיד, נראה מלשון מר"ז בסימן רס"ח ובב"י והטור דיכל היחיד לאמרו. והשת"ז העלה דברי הט"ז שאין היחיד יכול לאמרו, משומ עדות, ואין עדות ביחיד עכ"ל. ויש מקשים על זה, Mai Shana כאשרומו בביתו להוציא הנשים, דגופן של נשים פסולין לעדות. ואני הצעיר, אפשר לומר דיאמרנו היחיד דרך קריאה בטעמיו, לא דרך חפלה.

ש"ע סימן רע"ז ס"א. נר שמנוח אחורי הדלת אסור לפתח הדלת כדרך וכו'. וכותב ע"ז השת"ז סק"א, לעד"ז שצ"ל כנגדו, והוא מלשון הטור. ומירiy שהדלת עשו שתי דלתות, והנרת מונח אחורי הדלת שאינו פתוח וקרוב לו, ובענין זה הוא נגד פאיית הדלת העשו לפתח ולנעול. בזה קאמר אסור לפתח כנגדו, כייל. והרב מ"א כתוב דרך אחרת ע"ש, ומה שנלע"ד כתבתי. נ"ב, נ"ל אני הצעיר ליישב אם ישר ובעני ה' יכשר, על ענין נר שמנוח אחורי הדלת שבטעין א', שהגירסה תהיה על מקומה בדרך, ולא נצטרך לידח לפреш פירושים שונים בכך לעקוර הירסה הנכונה ממקומה, שכמה נדחקים חכמיינו ז"ל בכל מקום לצד איזה צדור אעפ"י שהוא חולש, בכך לקיים הירסה העיקרית. שם הרשונים מלאכים אנו כבני אדם, ואיך נשא ראש נגדם לעקוור גירסה ולבנות לנו גירסה אחרת מסברת הראש, בדבר שהוא ברור שהגירסה חזקה לא יפול עליה שום קושי. אדרבא אחר המחלוקת מעכ"ת מ"ז דוד זיע"א שתורה ניתנה לכל ישראל ולטמוד אני צרי, שגירסת כנגדו היא קשה עד למאר, וכי אסור אותו בביתו שלא יצא כלל חוצה, והרי הוא צר ליכנס ולצאת לכל צרכי, והיכן עונג שבת. אלא ע"כ כך היא הירסה בדרך, דהיינו שלא יפתח כל הפתח כנהוג ויכנס בצד והרוח תיכנס הצד השני ויכבה הנר, שהוא אסור. אלא לא יפתח הפתח אלא כדי עובי גופו מצומצם בכך שלא ישאר ריח נתאים שחיכנס בו הרוח, ע"כ. זהו מה שנראה לע"ד החלואה, וא"ש הה"ב. חי"ג זואם שגיתא, ה' הטוב יכפר בעדי. חיים יعيش גמל].

שת"ז סי' שכ"א ס"ק כ"ג. נ"ב, מכאן נראה דלא בעין שינוי לאוכל עצמו, וכן שנווהגים לדוח קליות וגוזים בלי שום שינוי. ואם הלכה רופפת פוק חזי מע"ד.

יב) [לסימן תכ"ב סעיף ד']. נ"ב, ולהרמב"ם מותר להפסיק בין הפרקים אף לדבר הרשות בימים שגומرين, ובימים שאין גומרים אף באמצע הפרק יכול להפסיק, כמו"ש (וכמו שפירש) דבריו היה ז"ל.

יג) ואם מצא חמץ בפסח ובבר ביטל לא יברך (שת"ז סי' תל"ה סק"ב). נ"ב, ע"ל סי' חמ"ז שכתב בשם מ"א שצרי לבך. וייל כיוון שראתה למ"א כאן שהניח הדבר בצד'ו, וראה לט"ז שכתב כן, העתיק לשונו. ובסימן חמ"ז ראה למ"א שחזר לפשט הדבר, העתיק לשונו. ולעתם דעתו למחוק זה הלשון, ודורך (מחטיבת-יד מ"ז סלימן עמר יצ"ז).

יד) מידיו סיגנון בעי שלא יבא לאוכל מן החמצן. ואעפ"י שאפשר שייעבור דרך הסיגנוןacha פירור דק, כיון שאינו ניכר בטל, דאפי' בפסח מהני סיגנון. נ"ל (שת"ז סימן חמ"ז ס"ק י"ט). נ"ב, ר"ל ואם נמצא פירורין ע"ג הבנד אסור, שהרי נתנו טעם בפסח והו במשהו. ואם לא

נמצא פירורין ע"ג הבהיר, איגלאי מילתא דלא היה בו כלום ושרוי. וכענין זה תמצא במחצית השקן.

טו) סימן תמן ז רביד הזהב. נ"ב, אח"ז, ולי אני הצעיר נראה שאפי' אם תמצא לומר שנותנים בה כמה חטאים, והלא החמאה בכלל מי פירות הויא,ומי פירות אין מהמייצין. ורוב עושי חמאה אין לותחים החטאים דניחוש שמא מכמה חטאים לתותחות נתנו תוקן החמאה. טז) בשתי לי זיתים סימן תמן תנ"א בתחלת ס"ק ט"ז, ד"ה ואע"ג דקי"ל דכל הייכא וכו' עד אייכא למימר דחמן. זה הלשון לא נמצא בכתבי המחבר, אלא מתיבת ואע"ג הדיתרא בלו עפ"ה, ע"ש.

יז) [לסימן תנ"א ס"ק ?]. נ"ב, והאר"י ז"ל מציריך להם הגעה וכדברי פר"ח ולא מטעמיה כי אם מטעם שאינו חם כ"כ עד שייהיו ניצוצות ניתזים ממנו. ומילתא דמסתברא היא והתווש יעד על זה, ודוק (מכ"י ר"ש עמר יצ"ו).

יח) שם בסימן תנ"ב סק"ח, ז"ל דגזרין שאינו ב"י אותו ב"י, ודוק. יט) שת"ז סימן תנ"ט סק"ז. במקומות אלו בהג� שאחר גמור הלישה מתנדנדין העיריבה שהבצק בה עד גמור האפיה, אבל עסק גמור שנמכר ואפילה ניקור אין עושים וכו'. נ"ב, ונלע"ד להביא סמרק למנהגינו שכל זמן שהבצק והעיריבה מתנדנדין אינו בא לידי חימוץ, מדכתי וישא העם את בצקו וכו' וכתיב ויאפו את הבצק וכו' שכל זמן שהיו הולכים והבצק שעיליהם מתנדנד לא החמוץ. נראה לי, חי"ג.

כ) ש"ע סימן תש"א סס"ב. ויש מי שאומר שרואו למחות שלא יעשו חוררות ברמצ. וכתב השת"ז, ופשיטה דבדייעבד יש להתיידר וכו' בשם פר"ח. נ"ב, זה הלשון אין לו קשר ויחס עם מה שכותב מר"ן יש למחות שלא יעשו חוררות ברמצ, שפירושו אפר חם, והיישין שמא לא נאה יפה. משא"כ חידוש שהביא בשם התוספתא שנותנים ע"ג עשת ברזל שעל האש אין בו שום חשש. וראוי היה לקשר מ"ש בסימן הקודם סק"ז מנהג קדמוניים שלא לעשות גמארי, במקום זה הדין, וייהה דין זה שכותב בשם פר"ח חידוש דין בפ"ע"ץ, ובזה הדבר מכונן יפה.

כא) הטל מחמיין וכל מי רגלים (ש"ע סימן תש"ו ס"ה). בין קטנים בין גדולים (שת"ז ס"ק י"ב בשם פר"ח). נ"ב, פירוש בין של אדם קטן בין של אדם גדול.

כב) סימן תש"ז בשת"ז בסק"ט. נראה דמה שכותב והסמן דברי רמ"א אל דברי הלבוש כאלו הם תשלום לדברי הלבוש. והمعنى הטוב (נראה) [נראה] שאינו תשלום אל דברי הלבוש. וכבר הרגיש על זה נר ישראל טהריין בתשובותיו פעללה צדיק [חלק א' סימן קס"ח] יע"ש.

כג) ועב"יד סי' ש"ח ס"ז (שת"ז סימן תש"ו ס"ק כ"א). נ"ב, רשם נתבאר שציריך לנקר החלב ולמלוח או אם עירה די בקליפה.

כד) ע"ג דangen משערין בכל הכהך בכ"ד, הינו לחומרא וכו' אבל לכולא לא, רשם אין שם בלע כ"כ שיהא ס' בו נגד החטה, ע"כ שפיר אוסר* וכו' (שת"ז שם ס"ק ל"ה בשם ט"ז). נ"ב, ודוקא בתבשיל עבה שאין בו רוטב, דחייבין שפיר שמא נגעה החטה בכהך ואין בו ס'. אבל בתבשיל שיש בו רוטב דמלבל הטעם בכללו, הרי לא נאסרה הכהך אלא במשהו, ואין כח באותו שהוא לצאת ולאסור אחרים (משבצות זהב י"ד סי' צ"ב ס"ק י"ז).

כה) וכן יש מי שאוסר כל התרנגולות הצלויות עמה וכור' הנוגעות זו בזו וכור' (ש"ע שם סט"ו). ואם התרנגולת שמניה, אפילו אין נוגעת אסוריין הכל (שת"ז ס"ק ל"ז בשם מ"א). נ"ב, ומירי שנגע גופו החטה בשפוד, וכיון שהחטה נחפטה מהתרנגולת הרוי כאלו הוא שמן וمفטע בכל הכל (חוות דעת י"ד סי' צ"ז).

כו) ש"ע סימן תע"א ס"ב. אבל מצה שיזואים בה בלילה אסור לאכול כל יום י"ד. נ"ב, ולענין אכילת מצה ביום א' במנחה מותר, כן פסק מהרי"ץ בעז'חים בתכלאל.

כו) ש"ע סימן חע"ב ס"ט. שיעור הבוטש רביעית וכו'. נ"ב, ושיעור הocus מה שיכיל מן הין כיו' דורה"ם, ומן המים כי' דורה"ם. כ"כ רמב"ם בפי המשנה עדיות פ"א.

כח) שת"ז סק"כ. אבל משום מצה מן המובחר יملא הocus כולם, בין כוס גדול* או קטן. נ"ב, יותר משיעור רביעית. או קטן רביעית בזמנים.

כח*) וליטול הצורו או הקיסם בידי רבי בב"י פי' ד' הטור כהרשב"א שמתיר, וכאן כי' ל' הטוראות באות, ודאי שהוא פוסק כן. נ"ל (שת"ז סימן תק"ו סק"ה). נ"ב, עיין רביד הזהב שחזר בו ממ"ש כאן.

כט) אם רוצה לאכלו בו ביום (רמ"א סימן תק"י ס"ב). נ"ב, הגה שמוסה היא. לא) ואfillו לא עירב עד אחר ברכו יכול לערב כל זמן שהצבור לא החפללו תפילה י"ט (שת"ז סימן תקכ"ז סק"ה בשם ט"ז רוז"ק). נ"ב, כי' קבלת י"ט לא הוה עד תפלה י"ט (ביב"ז מלימאן עמר בשם ט"ז).

לא) כתוב השת"ז הלכות חול-המועד סוף סימן תקל"ד, ב"ד מולייכין וمبיאין כלים מבית האומן וכו'. וציין על זה אוז"ו בשם הג"א. אה"ט (אמר המחבר), קשה לי טובא, דלפי שהם ב"ד הותר להם להביא כלים אף שאינם לצורך המועד, וכי יש חילוק באיסורין בין ב"ד להדריות. וחיפשתי בספר אוז"ו ומצאתי שכן כתוב תיבות ב"ד מליאות, בית דין. והייתי נבוך על זה, עד שאינה השיעית לידי הגהות אשורי בפרק ואלו מגלחין, וכן בקיצור פסקי הרא"ש בפסחים פרק מקום שנגנו, דהוא מריה דהאי דינא שהביא האוז"ו העניין, חז"ל שם, ב"ד (זהינו בערב פסח) מולייכין ומביאין כלים מבית האומן אעפ"י שאין צורך המועד. ובחול המועד אין מביאין כלים א"כ הם לצורך המועד. ואם חושש להם שם יגנבו, מפנן לחצר אחרת עכ"ל. הרי מבואר בהדייה שט"ס נפל בספר אוז"ו בעצמו, שנכתבה תיבת ב"ד מלאה, והוא ב"יד, והיינו בארבעה עשר דהינו ערבות פסח. והמעתיקים אין ליחס עליהם שום שגיאה, דמה יעשו שהדפוס הטעה אותם. והשיעור יהיה בעורינו, Amen.

לא*) שת"ז סי' תקמ"ה סקכ"ו. דהינו*. נ"ב, עיין רביד הזהב שחולק על זה וודעתו למחקרו. לב) ש"ע סי' תקמ"ז סי"ב. לעשות בחול*. נ"ב, והיינו שליקטן לצורך בית הקברות, אבל מה שתולשין בחורתן מקברות המת זכר לתחיה מותר (בית עובד בשם המבי"ט ויד אהרן). לג) רמ"א סי' תקנ"א סט"ז. ויש נהಗין שלא לדוחין וכו' כל שבת. נ"ב, הגה שמוסה היא. לד) שת"ז סימן תרי"ט ס"ק י"א. וכן קבלת שבת אין אומרים. נ"ב, קשה לי דהא כתוב בס"י רס"ב ס"ה בשם שכ"ג דאפי' בי"כ שחל בשבת צריך לקבל שבת, וצ"ע.

לה) בסימן תרכ"ט עמ"ש השת"ז בסקי"ז, מחצלאות שנגנו לשכב עליהם, אפילו אמר לאומן וכו'. זה החידוש כבר חזר בו הרוב שת"ז ועיגלו שלא להעלות אותו במאדורא בתרא,

ומעתיקים הם שטעו והעתיקו אותו ולא הרגישו בעיגול שעיגל עליו הרב הנז', יע"ש בשת"ז כתיבת ידו.

לו) שם בסעיף י"ז בסקל"ג העלה דברי דרכיהםה, ומהעין שם כד"מ יראה שחולק על הב"י. וקשה על השת"ז איך כתוב זה והוא חולק, שהרי הרוב עצמו בסקל"ח ובסק"ל [חסר כאן כמה תיבות], ואין המקור לפנוי כתות. יב"ז ע"ש וצ"ע.

לו) שם בסקמ"ד כתוב השת"ז. ומ"מ בשעת אכילה ושתייה אסור (ב"י בשם ר"ן) עכ"ל. דעת שכב"י מבואר שדברי ר"ן אלו הם היפך מסברות הטור שהביא מר"ן בשם זה, וג"כ העיד ב"י בכרך הבית בשם הרשב"א שסבירות הטור היפך. וגם הרוב בעצמו כתוב בסקי"ט בשם הרשב"א שלאחר שהוכשרה הסוכה שוב אין סכך פוטל בה, וא"כ אין העלה לשון הר"ן כאלו הם מסכימים, וצ"ע.

אויר בסוכה והינו שהולך על פניו כל הסוכה או שיש בו כדי לעמוד בו ראשו ורוכבו, שייעורו שווה בין בסוכה גדולה בין בקטנה, דהיינו באמצעות הצד בג' טפחים פסולה, שפחות מג' כשרה ומctrף להשלים הסוכה ואין ישנים תחתינו, דהא מ"מ תחת אויר השמים הוא אוכל או ישן, כ"כ הפסיקים ז"ל.

ברמב"ם פ"ד [הלכה י"ד] ז"ל, בנה אצתבה באמטה, צורתה כזו. בנה עמוד, צורתו כזו. ובכל הצורות צריך להיות אצתבה שייעור ווחב הסוכה, ואם לאו פסולה. וזהו שאמר בשלישית לכל רות, הם שתי רוחות. וראיה לדבר מה שאמר רבינו ז"ל בעמוד ונמצא על גבי העמוד סכך כשר بلا דפנות. נמצאת למד לצורה שלישית שני' בדברי רבינו ז"ל טמונה לדופן אחד, שכל פחות מני' הרוי הוא כדבוק (הרז'ה בפירוש הרמב"ם).

ברמב"ם פ"ו דסוכה [הלכה ר]. ואסור לאכול חוץ לסוכה כל שבעה. דעת רבינו דוקא איסורא הוא דליך בדריעבד, אבל לכתילה אסור לאכול לחם מכוזית ולמעלה, ואפילו כזית עצמו חוץ לסוכה, וזהו שכחוב הרבআ' אכל וכו', וכיון דבעי סוכה בעי ברכה. ובש"ע סימן חורל"ט דמותר לאכול כביצה חוץ לסוכה. עיין המפרש של רבינו מנוח שכחוב יישוב להזה.

נשו רוב וכרי' [רמב"ם פ"ח מהלכות לולב הלכה ה'], וכחוב הרא"ה ז"ל דוקא נשרו רוב בעין ג' וכרי' אבל נשר מכל קן אחד, כיון שנשתירו שניים שהם רוב כשר. ופירוש דברי רבינו דחקן הרוב המגיד משנה ואמר בכל קן וקן. ובמחילה מכבודו, כי תמיית הגمرا הוא מפני עליו שם ר"ל של עבות, ולפיכך תהמה כיון דנתמי וכו' ותירץ באסה מצראה וכו' ולהידושא דאפילו שנפלו מהקן עצמו האורבה כשר, כיון שנשארו הג', וכ"ש כשהשנו רוב העליין של הבד ונשארו ג' בקן אחד, הזמיא דיבשו וכו' דהיא ברירתא הסוכאה לה בגמ', ומהעין בגם' ובדברי הרוב ימצא דברי מוכrhoין וمبرורין ודוק, עיין הר"ד ערامة אשר על הרמב"ם, והז' מנוח, והרב שנייאור [וע"ע מ"ש בס"ד בבארות יצחק הלכות לולב ס"ק ל"ז. יב"ז].

לו*) כחוב הרוב שת"ז בסימן תרמ"ז על מ"ש מרן ס"א נשרו רוב עליון בקן א' כשר. וחידש ע"ז וכחוב ר"ל בכל קן ע"כ. ולדעתו הפוטן אין זה הפירוש נכון, דאי' היה לו למר"ן לבאר ולכתוב בכל קן. אלא אפשר לפען'zel לפרש כפשט לשון מר"ן, דהינו שלא נשתיירו אלא ג' בקן א', והשאר אחד או שניים. זהו מה שנ"ל, ופשט הוא. חי"ג, וא"ש ההי"ב.

לח) שת"ז סי' תרנ"א סק"ב. וכן נוהגים. נ"ב, ועכשו אין כן המנהג אלא לפני הלולב כנגד פני האתרג, והוא ע"פ מ"ש החממי וכ"ה ע"ד האמת.

טל) שם סק"ו. וכן נענו בכל פעם ((שם) * (כו) דהইיט שמעלה ידו למלחה וועשה כן ג"פ ומוריידה) לצד מטה וכו'. נ"ב, כן הגיה מ"ו סלימאן עמר יש"ל מכ"י המחבר (ובגוף הש"ע הוסיף ציון כ"ז בס"ס ט', ומטה (כו)).

מ) שת"ז שם בಗליון אותן ד'. ג' זוגות (וחזר ומעלה היו הולכה וכו' והיינו הובאה ומונענו ג' זוגות) נמצא וכו'. נ"ב, מ"ו סלימאן עמר הגיה דל"ג לזה.

מא) שם סי' תרס"ג סק"ד. ואין מנהגינו לאמרו [לספר קוהלת] בבי"כ*. נ"ב, כתוב כן לאפוקי ממנהג שכח רמ"א. ועכשו המנהג לאמרו בין בחול בין בשבת וג"כ לאומרו בבי"כ", והוא אחר סעודת שחרית במקום הדרשה. זה דלא כרמ"א ודלא כהמחבר זיל (מכ"י מ"ו סלימאן עמר יצ"ו).

מב) שם סי' תרע"א סק"ד. כ"כ למיטה * דעיקר תשמשו של אדם למלחה * מי"ט (שם). נ"ב, כצ"ל וכ"ה בלבוש אוז"ו ובב"י וכ"ה לשון הרא"ש פ' במה מדליקין ומהцит השקל. ובказת ספרי הלבוש יש ט"ס.

מג) בסימן הרפ"ז כתוב השת"ז סק"ז, ואעפ"י שעובר ומן המגילה ונדרית לגמרי וכו' והסכים דברי פר"ח ומ"א וט"ז וב"ח לדעת מר"ן. ובסק"ז חור בו הרבה וכותב דברי רמ"א מטעמים לדעת מר"ן, וחידש עליהם וכותב שהפר"ח וט"ז ומ"א חולקים. והוא תרתי דסתנן אהדרדי. רעינתי בכתי"ר הרבה, ומצאתי שהשני חידושים כתובים בסוף הגלין, ומוכח ממש שהאחרון עיקר, וחור בו ממ"ש בתחילת. ומפני שהוא כתוב בסוף הגלין לא חש לו להעביר עליו קולמוס, ובודאי שהיה דעתו למחוקן.

מד) שת"ז סי' תרפ"ח סס"ק ח". לטלטל המגילה או"ז מתיר וכו'. נ"ב, וכותב חyi אדם (כלל קנ"א ס"י) דטלטל המגילה בשאר שבתוות מותר, אלא שאין נכון להביאה לבה"כ למ"ש משום הכהנה דומיא להביא יין להבדלה.

מה) שת"ז סימן תרצ"ב סק"ח. מייחו לטעום מעט * וימתין עד שיבא הקורא שריו וכו'. נ"ב, אחר צאת הכוכבים.

מו) ראשונים סי' צ' סק"ה, [לענין פחל. יב"ז] (שם) *. נ"ב, וכן מנהגינו לחתחכו הורבה ולמלחו עם הבשר ולבשלו עמו, וכן שמעתי מפני זקנים, וכן עמא דבר.

מו) לענין אכילת התבשיל שלבשר ולאכול אחורי גבינה, עיין סמ"ק סימן ר"ג, ודוקא הוא כשאכל הבשר בעין הוא שצורך לשחות שיש שעות, אבל אוכל התבשיל שלבשר כגון ביצים מטוגנים בשומן, מותר לאכול אחורי כן גבינה ע"י קינוח והדחה, לכל הפירושים, כדפירושו בתוספות. [דבריו צ"ע איך כתוב כן בסחטם, נגד המנהג הייזוע והמפורסם לשחות שיש שעות גם אחורי התבשיל ואפילו של עופ, והוא עפ"ד הרמ"א ביזורה דעה סימן פ"ט סעיף ג']. אעפ"י שלדעת מרב שרי כדעת התוספות, הוא עצמו בבית יוסף או"ח סימן קע"ג כתוב שמנาง העולם זו כדרך שלא להביא מדברי הרמ"א מה שאין אנו נהנים כנורע, ואדרבה השמיט הגהה זו כדרך שלא להביא מדברי הרמ"א מה שאין אנו נהנים כנורע, ועוד פירוש דבריו יעוז. וגם הספרדים דאוזלי בתר מרב מחמיריהם בזה כמובא בcpf החיים שם ס"ק נ"ה. יב"ז].